

נושא השבוע: בליעות איסור ונטל"פ

המקור בפרשה: וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר (ו' כ"א), ועי' א"ר תכ"ח ד'

חסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

מרו הגרר"פ שיינברג זצוק"ל

בגדרי דין טעם כעיקר

כתב הר"ן נדרים דף ד' דלכא למילף ידות נדרים מידות נזירות, ידיות למלקות נמי מייית להו ואין עונשין מן הדין, דשיין אין עונשין מן הדין גם במה מצינו ולא רק בק"ו. והקשה המשלימ פ"ב מהל' נזירות ה"י, דהר"ן לכאן סותר את עצמו, דבפי גיד הנשה העלה דטעם כעיקר דרבנן דהרי חזינו דאין לוקין עליו, דאי דאורייתא אמאי לא ליקה עליו, והא למי"ד דטעם כעיקר דאורייתא ילפינן לה במה מצינו מגיעלו נכרים או מבשר בחלב, ובפ"ה כתב הר"ן דלמי"ד דאורייתא לוקין עליו, הרי דס"ל לר"ן דבמה מצינו לא אמרינן אין עונשין מן הדין, וסותר לדבריו כאן דגם במה מצינו אמרינן אין עונשין מן הדין.

[ובאמת הרשב"א בחולין פליג על הר"ן דשם, דכתב שם הרשב"א דלהך דף ט"ד דטעם כעיקר דאורייתא מה שאין לוקין עליו הוא משום דכיון דילפינן לה ממה מצינו אמרינן אין עונשין מן הדין, הרי דס"ל לרשב"א דגם במה מצינו אמרינן אין עונשין מן הדין].
ונראה ליישב דברי הר"ן, דס"ל לר"ן דגבי ידות נדרים נתחדש אופן חדש של נדר, דילפינן מקרא דכמו שיש איסור נדר ע"י נדר גמור ה"י יש איסור נדר ע"י יד של נדר, וכיון דהוי לפותא דמה מצינו אמרינן עלה אין עונשין מן הדין ואין לוקין עליו, אבל בטעם כעיקר ס"ל לר"ן דאין איסור חדש על טעם, אלא הוי גילוי מילתא דכמו שהאיסור הוא על העיקר ה"י האיסור הוא על הטעם, וכיון דהוי גילוי מילתא בעלמא לא שייך הכלל דאין עונשין מן הדין, דכיון דהוי בכלל איסור דעיקר דעיקר מילתא נענש עלה ממה שנענש על העיקר, ושפיר כתב הר"ן דלוקין עלה, דאף דמה מצינו הוא מ"מ כיון דהך מה מצינו הוי גדר של גילוי מילתא בעלמא ממילא לא שייך ענין של אין עונשין מן הדין. ונדוגמא לה מצינו ביבמות דף סח: דמבואר שם שיש ענין של גילוי מילתא בעלמא ע"י.

והרשב"א דפליג שם על הר"ן וס"ל דאין לוקין על טעם כעיקר משום דאין עונשין מן הדין, ס"ל דענין טעם כעיקר הוא נמי לפותא דיש איסור חדש על טעם, דכמו שיש איסור על עיקר יש נמי איסור על טעם, ולכן שייך נמי התם כלל דאין עונשין מן הדין. [ועי' במשמרת חיים ח"א עניני שבת שאלה ט"ז כיוצא בזה].
[משמרת חיים ח"ב עמ' קי"ב]

אבד שריד לדור דעה

רבנן ותלמידיהון וכל בית ישראל אבלים וכואבים את הסתלקותו של זקן ראשי הישיבות, ממקימי עולה של תורה ושריד אחרון לדור דעה

מרו הגרר"פ שיינברג

זצוקל"ה

ראש ישיבת תורה אור
וכל בית ישראל יבכו
את השריפה אשר שרף ד'

ראשי הישיבות

הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א
ראש ישיבת מחנה אברהם חוג חת"ס

עניני בליעות איסור והגעלת כלים

והנה בכלי נחושת געלה ומורק ושוטף במים (פרשת צו, ו' כ"א). הנה בפרשתיו ענין הגעלת כלי הקדש והמקדש מבליעת הנותר שבהם, ומצאית באבורהם שכתב ולכן יוצא בדרך כלל פרשת צו סמוך להג הפסח, בכדי שיתעוררו ללמוד היטב דיני הגעלת כלים, ולכן נעסוק קצת בהלכות אלו בס"ד.

הנה שני דרכים קיימים להכשיר את הכלי לאכילה, האחד הוא בהגעלה ברותחין והשני הוא בליבון, בהגעלה ברותחין נפלט הבליעה כשם שנבלעה על ידי בישול ברותחין, וככולעו כך פולטו, אבל בליבון אין הכוונה שהאש מפלגת את הבליעה, אלא הכוונה שהאש מכלה את הבליעה במקומה ושורפת אותה.

והנה דין ההגעלה מן התורה נאמר דוקא כשעדיין הבליעה הוא בגדר נותן טעם לשבח, והיינו שעדיין לא עבר מנת לעת או לינת לילה מנת הבליעה, אבל לאחר מנת לעת כבר נפגמה הבליעה ואינה אסורה מן התורה אלא מגזירת חכמים שגזרו אינו בן יומא או בן יומא, ובאמת מדרבנן יש להגעיל אף כלי שאינו בן יומא. [והיינו דוקא בהגעלה, אבל בליבון פשוט דשפיר מהני אפילו כשהכלי בן יומא, והטעם דכיון דליבון מהני משום שהבליעה נשרפת וכלה במקומה, ממילא לא איכפת לן כלל אם הבליעה היא משוכחת או פגומה וכדאמרינן].

והנה הראשונים הקשו דאין מהני ענין ההגעלה והרי ככולעו כך פולטו, וא"כ כשם שהאיסור יוצא ע"י המים כך הוא כנס חזרה על יום, וא"כ מאי מהני אותה ההגעלה. וכתבו הראשונים דבאמת אין ההגעלה מועלת לדברי איסור אלא כחידא מתרי גווני, או כשיש במים שיעור ס' כנגד בליעת האיסור, ובכה"ג מיד ביציאת טעם האיסור נתבטל האיסור בששים, והאיסור בטל ומבוטל. או ע"י המתנה מנת לעת והאיסור נהיה נותן טעם לפגם וממילא בכה"ג כבר אין כאן איסור מה"ת. ואע"ג דמיד כשיצא הבליעה הוי נותן טעם לפגם ואח"כ חזרת אותה בליעה למקומה, מ"מ נהי דחכמים גזרו לאסור טעם פגום היינו דוקא כשמתחילה הי טעם מושבח ואח"כ נפגם, אבל כשמלכתחילה נבלע האיסור כשכבר פגום אינו אוסר כלל, ובכה"ג שפיר מהני ההגעלה.

והנה בחמץ נשתנה הדבר לקולא ולחומרא, לפני זמן האיסור הוי לקולא, דלא בעינן לא שישים ולא נותן טעם לפגם משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, אבל מהלילה כשכבר נאסר באיסור חמור דכרת, או כיון דאפילו באלף לא בטיל ולדעת הרמ"א אפילו נותן טעם לפגם נמי מיתסר, לכן לא מהני הגעלה אלא ליבון בלבד ששורפו במקומו. אבל משעת האיסור ועד הלילה דינו כשאר איסורים דבעי ס' או טעם לפגם. אמנם לדינא מחמירינן כדעת הסבורים דהמץ חשיב איסורא בלע והדרבים ידועים. ועיין היטב בדברינו בשביבי אש על תלמיד הרשב"א, פסחים דף ל'.

והנה מצינו לענין טבילה בשבת בשו"ע סי' שכ"ג דיש מתירים להטביל כלי בשבת ויש אוסרים, וירא שמים קנהו לגוי ואחר השבת יחזור ויקחנו ממנו ויטבילנו. ומבואר בביה"ש שם דלכן ליכא איסור הטבילה לדעת המתירים ואן זה בכלל מחתן כלי, משום דאין המאכל נאסר ע"י ההשתמשות בכלי, ואין כאן תיקון גמור דאיסור ההשתמשות הוא רק מדרבנן, ע"י.ש. [ובאמת לאו מילתא דפסיקא היא ואית דסברי דאיסור ההשתמשות בכלי

שאינו טבול הוא מן התורה, וכמבואר להדיא מדברי הפמ"ג סי' תע"ג לענין כוס שלא הוטבל דאסור להשתמש לארבע כוסות, משום דלא אתי מצות ארבע כוסות דרבנן ודחי לאיסור ההשתמשות דאורייתא, ע"י"ש, ועוד מבואר בזה בשביבי אש עה"ת ח"א בפר' מטות].

ולכאורה היה נראה דלפי"ז יש לאסור הגעלה בשבת וביו"ט משום דהוי תיקון גמור שהרי המאכל נאסר. אך זה יהיה דוקא בכלי שהוא בן יומא, אבל באינו בן יומא יהא מותר, דגם הוא אינו אוסר את המאכל, ונהי דלכתחילה מיתסר להשתמש בכלי זה, מכל מקום אין כאן תיקון, כיון דכפולע אין המאכל נאסר על ידי השימוש בכלי שלא כדיון. ומטעם זה נראה לעני"ד לכאורה דבכלים החדשים שלנו, שעיקר הגעלה דידיהו אינו עיקר הדין אלא לחומרא בעלמא משום דחיישינן שאם נמשכו בחומר שנעשה מאיסור, יהא מותר להגעיל בשבת וביו"ט להגעיל במים שבלא"ה מרותחים, ומשמע דאם הכלי נטרף מאתמול מיתסר, וצ"ע"ט בהאי מילתא. ומצאית בזה בספר בעלי אסופות מכת"י שראה אור בקובץ נתיבות תורה א', דנקט בפשטות דכלי שנאסר מעי"ט אין מגעילין אותו וביו"ט כשם שכלי שנשטמא בערב וי"ט אין מטבילין ביו"ט, ע"י"ש.

והנה הוא הדין נמי כשאדם רוצה להגעיל מחלב לבשר או איפכא נמי לא בעינן שיהא שישים או טעם פגום דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא כמו גבי חמץ, ואפילו הני דפליגי גבי חמץ מודו לענין בשר בחלב. אלא דאסור לכתחילה להגעיל מבשר בחלב וכמבואר במג"א סי' תקט"ז. [ועיין בחייושי ח"ס, הלכות פסח, דכשגמעילו לפסח יכול גם להחליף].

(שביבי אש עה"ת ח"א)

ז אלפי ישראל נפרדו בדמעה בשבוע שעבר מעוד לדור הנפילים, זקן ראשי הישיבות ומבוגר מי עולם התורה בדורינו מרו רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל. את השורות הבאות לתיאור גדלותו קיבלנו מא' מנכדיו המשמש זה שנים רבות חבר מערכת העלון, ויהי הדברים לדברים לחייוק ולהעשרות עבוריו דלי המשעים.
מלבד היותו גאון עצום ובקי בכל מכמני תורה, והגאון מטשביבן כתב אילו לפני שישים שנה [בהיותו בן מ"א בלבד] בהסכמתו, "חריף ובקי בכל חדרי תורה", והבוסתמט מרו הגראיז מלצר "הרב הגאון המובהק סיני ועוקר הרים מחדש גדולי". גם נודע בסברתו הישרה ובחילוקיו הדקים וכפי שנתפרסם מאד בספרו משמרת חיים, שהוא אבן יסוד בלמודות לבני הישיבות.
היה יושב כל היום מעוטור בטו"ת ולומד מתוך קדושה וטהרה, גם היה שומר על אכילותיו שיהיו רק משיירי סעודת מצוה, ולא יתענג גופו בדברי העוה"ז. ולפלא היה שמעולם לא היה ריח רע בגופו ומלבושיו [וכמו שידוע בסח"ק גדול מעלת מי שיש בו ענין זה].
היה חובב מאד את המצוות במפורסם, והיה עובד את בוראו בתפילה מתוך השתפכות הנפש גדולה. וכן היה מתאבל מאד על ירושלים, כפי שנוכח כל סובביו עד ימיו האחרונים, כל זמן שהיה מזכיר את בנין ביהמ"ק בתפילה או בברכה"ה או בזמירות שבת, היה בוכה בדמעות שליש, וגם בכל שמחה היה משתדל מאד לחלול את חרבו ירושלים על ראש שמחתו כנודע.
גם היה בעל נפש עדינה עד מאד לצרכי הזולת גדול כקטן, נמו שמעמידים כל סובביו. וכן היה מיוחד בענין רגע עובדת הבורא בכל כוחו בלא שימת לב למלענינים לחלול את חרבו ירושלים על ראש שמחתו כנודע.
היה חובב מאד את המצוות במפורסם, והיה עובד את בוראו בתפילה מתוך השתפכות הנפש גדולה. וכן היה מתאבל מאד על ירושלים, כפי שנוכח כל סובביו עד ימיו האחרונים, כל זמן שהיה מזכיר את בנין ביהמ"ק בתפילה או בברכה"ה או בזמירות שבת, היה בוכה בדמעות שליש, וגם בכל שמחה היה משתדל מאד לחלול את חרבו ירושלים על ראש שמחתו כנודע.
גם היה בעל נפש עדינה עד מאד לצרכי הזולת גדול כקטן, נמו שמעמידים כל סובביו. וכן היה מיוחד בענין רגע עובדת הבורא בכל כוחו בלא שימת לב למלענינים לחלול את חרבו ירושלים על ראש שמחתו כנודע.
היה חובב מאד את המצוות במפורסם, והיה עובד את בוראו בתפילה מתוך השתפכות הנפש גדולה. וכן היה מתאבל מאד על ירושלים, כפי שנוכח כל סובביו עד ימיו האחרונים, כל זמן שהיה מזכיר את בנין ביהמ"ק בתפילה או בברכה"ה או בזמירות שבת, היה בוכה בדמעות שליש, וגם בכל שמחה היה משתדל מאד לחלול את חרבו ירושלים על ראש שמחתו כנודע.

אנשים אלפיים כמפורסם.

מוסד הרב קוק
יריד הספרים השנתי
לרגל 75 שנה 75 ספרים בהנחה של 75%
מיום ראשון כ"ג ניסן תשע"ב עד יום ראשון ל' ניסן תשע"ב
בבית מוסד הרב קוק רח' הרב מימון 1, ירושלים

הרה"ג אליקים דבורקס

איסור אכילת דגים עם בשר וחלב

מובא בטור בסימן קט"ז סי"ב וז"ל 'יוצריך להזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד שקשה לצרעת, ויש מחמירין בדבר לייחד לדגים כלים לבד, וא"א הרא"ש ז"ל היה רגיל לרחוץ ידיו בין בשר לדג והיה שורה פת בין ואוכלו ביתנים כדי לרחוץ פי'ו, וכן פסקו המהרש"ל בחולין פרק גיד הנשה סימן ט"ו והט"ז (שם) ס"ק ג' שאסור משום טעמו לאכול בשר עם דג. המקור לזה הוא מדברי הגמ' בפסחים דף ע"ו ע"ב 'ההיא ביניתא דאיטווא בהדי ישרא אסרה רבא מפריזאק למיכלא בכותחא משום דקשיא לריחא ולדבר אחר'.

המג"א באו"ח סימן קע"ג ס"ק א' כתב 'יואפשר דזבזמן הזה אין סכנה כל כך דרוא"ש כמה דברים המזכירים בגמרא שהם סכנה לרוח רעה ושאר דברים, והאידיא אינו מזיק דנשתנו הטבעיות וגם הכל לפי טבע הארצות', אמנם בשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן ע' כתב שאין לסמוך על המג"א.

בכף החיים יור"ד סימן קט"ז ס"ק י"ג כתב דאם בשלו בשר ודג ביחד צריך להגיע לתעם הכלי דאפילו אחרי מעת לעת דנפגם הטעם צריך לכתחילה להכשיר כלי מהבלוע אמנם לאחר מעת לעת הכלי מותר. ואם יש שישים בבשר כנגד הדגים מתבטלים הדגים דלא אומרים בזה חמירא סכנתא מאיסורא וכן כתב הפתחי תשובה סימן קט"ז ס"ק ג'.

אולם לפי שיש אבני צדק סימן מ"ט כותב שגם באיסור משום סכנה יש איסור להרבות עד שישים כדי להתיר התבטיל דדין איסור סכנה הוא ככל איסור דאין מבטלים איסור לכתחילה (ע"י שו"ת אבני נזר יור"ד סימן פ"ח).

ולעצם ענין ביטול ברוב במאכל האסור משום סכנה יעוין בטי"ז יור"ד סימן קט"ז ס"ק ב' שמצוין את המרדכי דבר שיש בו משום סכנה דינו כאיסור דבטל בשישו, והדרכי שנה הקשה דהיי חוששין לגילוי אפילו במאה סאה מים וא"א שלא היא ששים אפילו שתה נחש ממנו, והביא הט"ז למהר"ל שכתב 'מעשה בשלפוחית מדג שנפלה לקדירת בשר ונתבטל בה ואסר מהר"י סגל הכל משום סכנה', ומשמע מדבריו דלא מועיל ששים דחמירא סכנתא מאיסורא, אולם השי"ד (שם) נקודת הכסף דחה להרא"י מהמהר"ל די"ל דמדובר שלא היה ששים כנגד שלפוחית הדג ולכן אסר המהר"ל לכל לקדירה משום סכנה, וע"י בפתחי תשובה (שם) דביאר לראיית הט"ז דאף אם נאמר דלא היה שם ששים מ"מ אסר המהר"ל לקדירה ולא אמר להוסיף ששים בקדירה, ואף דבאיסורים אסור להוסיף היתר ולבטל איסור לכתחילה מ"מ בני"ד אין זה איסור רק משום סכנה כל זמן שמרגישים הטעם של דג בבשר וכשיוסיפו לא יועיל באיסור של סכנה.

ולכאורה לאותם שיטות שגם בסכנה מועיל ביטול ששים יש להעיר דבשלמא באיסורים לומדים מ"אחרי רבים להטות" דאיסור בטל ברוב וכל שיש ששים ואינו נוהג טעם בשר האיסור ברוב היתר (ע"י רש"י ביצה ג' ע"ב), אבל לענין סכנה מה מועיל ששים סוף סוף יש בזה סכנה, ואולי צ"ל דכמו דאיסור בטל בשישים משום שבתל טעם האיסור ה"ל לענין סכנה כיון שנתערב בשישים ובטל טעמו שוב אין בזה סכנה.

בסי' הארי יוסף (עניני איסור תוערבות) סימן ע"ג כתב להסביר משי"כ המרדכי בדבר שיש בו סכנה דינו כאיסור דבטל בשישים דהוא דבכל איסורים שאסורים משום סכנה מעיקר הדין ד"ונושמתם לפנשותיכם" אין בזה איסור דהוא חשם רחוק, אלא דכמו בכל איסורים דרבנן שגזרו משמרת להרחקה מאיסור תורה

בלוע שבכלים לגבי מכירת חמץ

למע"כ ידיד עליון ויראתו מוחתני הגאון הגדול ציס"ע הגרי"י קנייבסקי שליט"א שלום וברכה לכל אשר לו.

ולענין שאלה דשאינא קדמיכון, (שבת ל:) באחד שהוא מוכר כל חמץ יחד עם כליו החמוצים כנהוג, ולאחר הפסח לא ירצה להטיל את כליו, אם אפשר להמציא איזה היתר בזה לאלה הסמוכין על שולחנו - החרדים לדבר ד' להשתמש באותם הכלים בלא טבילה, ויש בזה שעת הדחק גדול, וכ"ג פתח בכחא דהתיארא, ואני מוסיף, הנה אם נדון אחרי לשון בני אדם מהו פירוש של 'כלים חמוצים' הרי פשוט שכולם בכלל גם כלי שני וגם כלי חמץ שבישלו בהם לאחרונה דבר היתר שבזה נעשה גיעול להחמץ, אבל מסתבר שיש לדון כי חלות המכירה תלויה בדין המחייב אותו למכור אותם, ולפי ההלכה הפסוקה בשו"ע סי' תנ"א הרי אפילו כלים הבלועים הרבה מחמץ אין עליו שום חיוב למכור, רק לסגור אותם בחדר מיוחד שאין לו שם דריסת רגל, (ומ"ש כ"ג בשם מרן החזו"א זצ"ל שהנהיג למכור לא גוף הכלים אלא את הבלוע שבכלים צ"ע לשם מה הוא זקוק כלל למכור את הבלוע גם צ"ע אם חל המכירה על טעמו ולא ממשו כי לכאן הוא כדבר שאין בו ממש כמוכר אויר חורבתו ואויר חצירו אם לא שהקנה לו גוף הכלי כח"מ סי' ר"ב).

לפי הנ"ל שלפי הדין אינו מחויב למכור רק במקרה ויש בהם חמץ בעין הרי אומדנא דמוכח הוא שכל עצמו של המכירה לא בא אלא להנצל מאיסור ב"י פן יש בהם חמץ בעין, ואם היו באים לדין המוכר כליו החמוצים עם הגוף, ויהודי הי' טוען הואיל ונתברר שאין בו חמץ בעין הא אדעתא דהכי לא מוכרתי, הרי יש לדון שפע"י אומדנא דמוכח לא הי' בבחון ההוציא את הכלי מחזקת היהודי וע"י ח"מ סי' ר"ז סע' ד' ברמ"א מיהו אי איכא אומדנא דמוכח נתבטל המקח".

והואיל וקיי"ל דסתם כלים אין בהם ממש של איסור ע"י יור"ד סי' קכ"ב הרי צדק כ"ג שיש להתיר להם להשתמש בלא טבילה ויש לצרף בזה דעת הישועות יעקב שאם כי לדעת רוה"פ עיקר הטבילה היא מ"ע מן התורה אבל האיסור להשתמש בהם לא הוא אלא דרבנן, אף שמסתבר שלא שייך לדון עפ"י"ז לספיקא דרבנן כי נ"ל הואיל ועצם הטבילה היא דבר תורה ממילא אסרו לו חז"ל להשתמש בלא טבילה (וע"י שו"ת י"ד אות י"ט) אלא שלפ"ד יצאנו עכ"פ מידי איסור דאורייתא, אפי' ההחולקים על הרמב"ם.

(קובץ תשובות ח"א)

לרפ"ש רבינו יוסף שלום בן חיה מושא בתושח"י

ה"ה באיסורים משום סכנה הוא רק גזירה ומשמרת להרחקה מאיסור תורה דסכנה אבל יסוד האיסור הוא מגזירה דרבנן, וכן משמע ברמב"ם בפ"א מהלכות רוצח הי"ח 'הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר עליהן ואומר הריני מסכן עצמי מכין אותו מכת מרדות', משמע דלא הוא איסור תורה רק איסור דרבנן שתקנו הרחקה לסכנה, ולכן צ"ע שמועיל ביטול בסכנה כמו בכל האיסורים, דאף דמשום עצם הסכנה ביטול בשישים לא מועיל, אולם יסוד האיסור הוא מדרבנן ובטל בשישים כשאר איסורים דרבנן (ע"י שו"ת חתם סופר יור"ד סימן ק"יא).

בסי' איסור והיתר כלל ל"ט דין כ"ו כתב שאסור לבשל דגים בכלי בשרי בן יומו ואם בישל מותרים בדיעבד משום שהדגים נפגמים מהטעם הבלוע אף שנבלע בו בו ביום. אבל בכף החיים סימן קט"ז ס"ק כ' כתב שמותר לבשל דגים בכלי בשרי בן יומו אם היו נקי אפילו לכתחילה. ודלא כהטור והחכמת אדם כלל ס"ח שכתבו שיש נוהגים לייחד כלי לדגים, ובכף החיים (שם) מוסיף דאם עבר ובשל בשר ודגים ביחד אין להשתמש בכלי עד אחר מעת לעת, וכי"כ בשו"ת דברי מלכאל ח"ב סימן נ"ג שאחר מעת לעת מותר בלא הגעלה ודחה דברי הפתחי תשובה (שם) ס"ק ג' בשם התפארת למהש צצריך הגעלה.

לגבי איסור לאכול דגים עם חלב הבי"י בסימן פ"ז סעיף ג' כתב 'דגים ותבנים מותר לאכול בחלב, וכתב הר"ן דל"ז דכיון דלבשלן מותר משמע דלאכלן בחלב ג"כ מותר, ומ"מ אין לאכול דגים בחלב משום סכנה כמו שנתבאר באו"ח סימן קע"ג. וכן כתב הלבוש בסימן פ"ז. אבל השי"ד (שם) ס"ק ה' כתב וז"ל 'כתב העט"ז וז"ל ומ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה, ובאמת נמשך אחר הבי"י שכתב כן, אבל הוא טעות כי לא נזכר שם אלא דדגים עם בשר אסור משום סכנה אבל בחלב לא משמעו ולא ראונו וכל יומא נהגינן כמי לבשל דגים בחלב ולאכול. וכן ה"ח (שם) ס"ק ג' כתב שטעות סופר הוא ולא מצינו שום מקור לדין זה אלא שצריך להגיה דגים בבשר כמו שכתוב בפסחים דף ע"ו. הפמ"ג במש"ב (שם) כתב בשם בית לחם יהודה דיש לחלק בין חלב ודגים דיש בזה סכנה לחמאה ושומן דמותר לבשל ואין בו סכנה.

הפתחי תשובה (שם) בס"ק ט' הביא דעת רבינו בחיי פרשת משפטים (כ"ג י"ט) דיש סכנה בדגים ואח"כ חילוק בין חלב לשומן חלב, וכתב עוד דיש מקילים בדג חמאה כי כל העולם מנשלים בו ומותר כיון שדשו בה רבים.

סיגוריות החשש

התפרסם כי חלק חכמות הייזור של סיגוריות מונעות כניסת מוחמים לבדוק את תכולת הסיגוריות. ידוע כי מוסיפים לעלי הטבקה תמציות שונות ואפשר שגם תמציות חמץ יש גם. משום כך יש לאסור לכוונה את השימוש בסיגוריות כמשמעות המג"כ בסי' תס"ז ס"ק ל"ג שכתב על הטבקה 'צריך לסגורו בחדר', ומשמעות דבריו וכו חמץ אסור. והגה, כספר מור וקיעה העיר על זה, הרי הטבקה אינו ראוי לכלב ומדוע ר"כ יאסר בשימוש. ודע עוד כי אם חשק האיסור בסיגוריות נכון ומכר האדם את החמץ לגוי ר"כ חלה המכירה, ואם מעשן נמאל גוזל הוא מן הגוי. ואם לא מכר את החמץ ומעשן, נראה דבמעשהו כחוזר בו מן הביטול לכל הפחות לענין הסיגוריות.

ראוי לכלב

רבים מקלים במשחת שיניים לומר שלא לריכה הכשר בעבור שמשחת שיניים לא ראוייה לכלב מן המדבר שלא אכל שלוקה ימים. ולדעתי טעות היא זו, ומש"ל למה הדבר דומה, לגזיר עץ הספוג צבירה אף שצביותו ספוג לא ראוי לכלב, כדור שאם יכחט בפסח והצירה תהיה לעצמה הרי זה חמץ גמור. אף משחת השיניים כן, אחרי האמירה נאשר טעם תמציותיה צפה והסבון צפה נטוף והולך לו, כי כך הוא הפעוט במשחת השיניים. נמאל אף שלא הייתה ראוי לכלב, אין זה היתר משום שסוף סוף טעמה נאשר צפה האדם והוא טוב ומולאח. (ומה שהתירו הפוסקים משחת שיניים זה היה לענין משחת שיניים שטעמה כמעט סבון). ולפי זה גם סיגוריות הם צבירות חשק ואין להם היתר על לא ראוי לכלב כי אף שצבעה שהתמלית בתוך הטבקה אין היא ראוייה לכלב, מ"מ אחרי העישון הטעם נאשר צפה וכשואף לבדו ראוי הוא מאוד לכלב.

ספק דרבנן

המג"כ בסי' תס"ז ס"ק א' כתב ששימוש בשקר שלא כדרך הגאון איסורו מדרבנן, יש ללמד כי השימוש בחמץ הוא שטוב לאכילה ועירובו בסיגוריות שלא כדרך הגאון הוא. כמו דין חוטים על גבי מכתו שנתשבות שלא כדרך הגאון. ומענה מכיוון שאיסורו דרבנן ויש ספק מה יש בתמלית, ספק דרבנן לקולא.

יין נסך

עוד יש לומר בזה ל' היתר, הגה כתב הט"ז בסי' ק"ח ס"ק י' וז"ל 'המריח אין כוונתו להריח היין אלא להתבלין' וכונתו דבריו למה שכתב הר"ן בחולין דף לז. דברי הגרי"ף כי באיסור הגאה שאין כוונת האדם אליו, לא אמרינן פסיק רישיה, וכן משמעות הרשב"א בדברך ב' בנדרים. והגה רבים אין להם נפקא מיניה בטעם החמץ ומצניחתם גם אם יסיכרו את נקודות החמץ מהתמלית שצביגריה, עבדה היא להם. נמאל שאין להם נקודות מהחמץ, ר"כ יש להם היתר על אינו מתכוון. (ועדיף לזכור זה להחליף סוג של סיגריה כדי שצאופן כדור אין הגאה מהתמליות שצטבקה).

שרוף

המג"כ ס"ס תס"ה כי המהבב את העופות בקשין, פירוש שרואה לשרוף את הנוצות על ידי חוטינו, וידענו שהן מחוממות, אין לאסור כיוון שאין העוף נוגע בדגן אף שעולה עשן מן הדגן. נמאל שעשן אין בו ממש, אפשר אף עשן הסיגוריות אין בו ממש. יש להותר ראיה זו. עוד היה מקום ללמד ולהתיר מטעם זה וזה גורם מותר. וראה משנ"ב סי' תמ"ה ס"ק י"ב. סוף דבר, ענין הסיגוריות יש בו חשק חמץ והמבטל את החמץ ומעשן נחשב כחוזר בו מהביטול לענין זה.

Advertisement for 'Hofיע במהדורה חדשה' (New Edition) featuring 'איצר מפרשי ההגדה' (Aizer Mishrei HaGedeh) by 'מכון ירושלים מפעל אוצר מפרשי התלמוד' (Jerusalem Institute for the Publication of the Talmudic Commentaries). The ad includes the title 'הופיע במהדורה חדשה ההגדה שכולם ציפו לה איצר מפרשי ההגדה על הגדה של פסח להשיג בחנויות הספרים' and a large stylized 'ה' logo.

